

Naunaipkutat Titiraq

Angiqatigiikhutik Kavamat Nunavunmi

Maligaliurvik Nunavunmi aippaanguyuq malruublutik kavamatuqanit, aviktuqhimayumilu maligaliurviit Kanatami angiqatigiikhimablutik kavamait ahiagut taapkua maligaliuqtit havauhituqait maligaliurnikkut atuqhugit.

Nunavunmi, tamangnik Maligaliuqtit Maligaliurvingmi (MLA-nguyut) niruaqtauhimayut ilikkuuqhutik niruaqtaublutik nunaqaqatimingnit. Angiqatigiikhutik maligaliurniq ihuatqiyayuuq ilitquhiit Inuit aadjikkutavyarigamiuk ihumaliurnirmut. Kihimi, angiqatigiingitkaluarlutik ihumaliunginnarialgit, aniguqtittilaaqtut maligaliuqhimayuniglu aullaqtittiinarialgit Maligaliurvingmi. Amihunut kihimi, amigaitqiyayukhat niruaraangamik. Ahinilu Kanatami ataniqturviinit, Maligaligaliurvik inmikkut ataniqtuqtuinahuaq malikhugu taamna *Maligaliuqhimayut Maligaliurvingmi Atuqtakhat*.

Niruaqtittitaaraangamik, MLA-nguyut katitpaktut “Nunavunmi Hivuliqtiit Katimavianit” tikkuuqtaublutik Uqaqtikhamik, Hivuliqtikhamik Ministaniglu naunaittukkut niruaqtittiblutik Imaa katimagaangamik angmaumavaktut inungnut. Hapkua ihumaliuqhimayut titiraqtauvaktut pigiaqtitaublutik katimalraaraangamik Maligaliurvingmi. Taamna Kamissinauyuuq, pitquyaugaangami Maligaliurvingmit, tikkuuqtauvaktuuq Hivuliqtikhamik Ministaniglu.

Taiyariiqhimaittunik ikhivautalgit Maligaliuqtit. Kihimi, kivgaqtuittiaqublugit aulapkaiyiryuat maligaliurvingmut, taamna Kamissinauyuuq Nunavunmi tikkuuqtauilaittuq MLA-nik Maligaliuqtilluanut. Taamna Hivuliqti pilaarutiqaqtuuq tikkuuqtauilaaqhuni ahivaqtauilaaqhunilu Ministanik. Kihimi, aniguqtitauhimagumi Maligaliurvingmi ahivaqiyumagumik maligaliuqtinik Aulapkaiyiryuat Katimayiinit talvannat havagvianit .

Taapkua Pingahut Atayut Kavamanut

Kanatami kavamait aulavaktut hivuliqtiaqahutik. Taimaittuq tamangnit Kanatami ataniqtuqtauyunit, pingahuuyut atayut kavamanut Nunavunmi: aulapkaiyiryuat, maligaliuqtit taapkualu apiqhuyiryuat.

Tamangnit atayut kavamanut taapkua aallanik hakugingnilgit havaakhaqahutiglu. Naunaittukkut ataani titiraqhimayut:

- Talvani maligaliuqtinut kavamanut ilauyut taapkua Maligaliuqtit Maligaliurvingmi taamnaluk Kamissina. Amihuutqiyainit MLA-nit Kamissinamillu angiqtauhimagumi aniguqtittiinnarialgit Piquyamik maligakhaliurumagumik. Amihuutqiyait Maligakhaliuqhimayut hailiyauvaktut kavamatkunnit ikayuqtaublutik Ministamit. Aulapkaiyiryuat kavamatkunnit kivgaqtuivaktut maligaliuqtinik kavamatkunnit. Taimaa naunaitpuq taamna Hivuliqti Ministauyullu maligakhaliuqpakut titirarvingnit pitquyauangaamalik Maligaliurvingmit.
- Taamna Kamissinauyuk Nunavunmi tikkuqaqtauvaktuq titiraqhimayutut talvani *Nunavunmi Maligarni* Angayuqqaangubluni Aulapkaiyiryuanut Nunavunmi, havauhia aadjikkutavyariblugu Kuin Kivgaqtianit talvunga kavamatuqanut talvungaluuniit Kuin Kivgaqtia Tuglia aviktuqhimayut kavamait ihumagiblugit. Aulapkaiyit havagviat kavamanit hivuliqtilgit Hivuliqtimit Maligaliuqtinillu, Maligaliuqtit Maligaliurvingmi. Kavamatkut Nunavunmi havagviit, katimayiit, Kuinmullu kivgaqtiit katimayiit ahiillu katimaqatigiit aulapkaivaktut Nunavut maligainik aulapkaivakhutiglu ikayuutinik. Aulapkaiyiryuat “Kuin kivgaqtiinit pilaarutilgit” aullaqtittiyaami kiinauyaliqinirmut maligaliuqhimayunik akiliqtakhanut atuqtakhanullu kiinauyanik.¹
- Apiqhuyit havagviuyuk kavamanit, taimaa, apiqhuyiyuyut. Taapkua apiqhuyit munaqhvaktut maligaliuqhimayunik. Nunavut ahiittuq Kanatami taimaa “”apiqhuyituangubluni”-talva Nunavunmi Apiqhuyiryuat.

¹ Taimaa naunaitpuq taapkua maligaliuqtit Maligaliuqtinut ilaunngittut Piquyakhanik tunihiinnalaittut kiinauyanik aturumagumik akiliqtakhallu ilavalliagumagumik. “Kiinauyanut piquyakhaq” tuniyaunginnarialik Maligaliurvingmut “titiraq kiinauyanut” iliqahiutihimagumik (naunaittuqtauk taimaa “kuinmit pitquyauhimayutut”). Una titiraq tuhaqtakhaq Kamissinamit, unniqtuqtauhimagumi kavamatkunnit, talvanngat pitquivaktut Maligaliurvingmut aniguqtittiqublugu kiinauyanut maligaliuqhimayuk.

Maligakhaliuqhimayut Aulapkainirmut Maligaliurvingmit Kavamanit

Kanatap havauhiit aulapkainirmik kavamanik ilitturiyauvaktuq taimaa “maliguattiaqtut kavamat” imaaluunniit “Westminster-tutut kavamait.”² Taapkua aturuminatqiyayuyut maligakhait hapkununga havauhikhanut Nunavunmi titiraqhimavut:

- Maligakhaliuqhimayuq taimaa “maligaliurnirmut pilaarutauyuq” arligiyauvaktuq. Pilaarutait, hakugingniit piinnarialiutailu Maligaliurviup Maligaliuqtiillu titiraqhimayut talvani *Maligaliurvingmit Aulapkaikyryuallu Katimayiralaanut Maligarni*. Maligaliurnirmut piinnarialiutit hakugitqiyayuyut pilaarutinit hakugingnianiglu niruaqtauhimayut maligaliuqtinit ilikkuuqhutik havaakhainut, pilaarutainullu hakugingniagullu katimaqatigiiktunut atauttikku;
- Katimaqatigiikhutik piinnarialiutait Maligaliurvik maligaliurviubluni taimaa pilaarutilgit aulapkainirmik maligakhainik havauhikhainiglu, pilaarutiqaqhutiglu makpiraaliurnirmik, taniqtuivakhutiglu inungnik ihuinaarahuaqtunik, taniqtuinginnariaqaqhutik Maligaliuqtinik hakugingniqaqhutiglu apiquqtauquilitut titirautainiglu takuinnarialgit;
- Kavamatkut – Hivuliqti Maligaliuqtillu – aulapkaivaktut titirarviinik havauhiqaqhutik “ukpiriyaublutik” talvani Maligaliurvingmi tamatkiumabluni. Imaittuukpat, aniguqtittihimagumik ukpiruhuttiangitkumik Ministamik taimaa, angiqtauhimakpat, taamna Ministauyuq ahivaqtitauunnginnarialik Maligaliurvingmit. Imaatut atuqpakhimayut atauhiiqhutik talvani Hivulliqpaami Maligaliurvingmi Nunavunmi (1999-2004);
- Maligaliurvingmi atauttikkuuqhimayukhat. Taapkua Ministauyut ihumamingnik tuhaqtittiyukhat katimatillugit *ilittuqhinnaittumik* Maligaliuqtiulluaqtut katimayiralaangillu, talvanngat ihumaliuqhimagumik, tamangnik Ministauyut ikayuqtuqtakhaat. Imaatuluunniit, Ministauyut niruaqtukhat Piquyanik aniguqtittiqugumik kavamatkunnit, taapkua Maligaliuqtiinnait niruanginnarialgit ihuarigumitku;
- Ministauyut, hivuliqtiublutik havagvingnik kitunilikiaq imaalu ilaublutiglu Maligaliuqtinut, kivgaqtuiyukhat Maligaliurvingmut maligakhainut, ihumaliuqhimayunut atuqhimayainiglu kavamatkut;
- Kavamatkut irinigiyamingnik tuhaqtittivaktut katimatjutikhainiglu ikhivalitqigaangamik Maligaliurvingmi Kamissina angmaqtittigaangami (naunaitpaktuqtauq imaa “Uqauhiit Ikhivautaryuamit” imaaluunniit “Ikhivautaryuamit Uqauhiit”);

² Westminster atiriyaat aviktuqhimayuk London-mi talvani British-kut Maligaliurviat ittuq. Amihuuyut maligakhaliuqhimayut ilitquhiillu British-kut maligaliqinirmut atuqtauvaktut hamani Kanatami.

- Taapkua inungnik ikayuqtuiyut (“maligaliuqtit”) maligaliurnikkut aulavaktut. Ikayuqtit ikayuqpaktukhat ayuitamingnit, unniqtuittiaqpaglutiglu Ministanik, aullaqtittilugillu ihumaliuqhimayait kavamatkut ubluutillugu. Ikayuqtit kavamanit kivgaqtuiyukhat Maligaliurvingmik Ministakkut ataniriyaaanik;
- Piquyakhat atuinrialiutikhaq kiinauyanik (atuqpangniariakhainik ihumagiblugu) kiinauyaliurnirlu akiliqtuinikkut aullaqtitauyukhaq kavamatkunnit (takulugu Titiraqhimayuq #1 taapkununga “kiinauyat titiqqat”);
- Maligaliuqtit talvanngat Maligaliurvingmit qaffinik havauhiqaqtut kivgaqtuittiaqublugit kavamatkut. Ilangi apiqhuinikkut titirakkullu apiqhuiquvaktut, aniguqtittinirmiglu pigiaqtitauhimayunik pitquyauhimagumik kavamatkuttauq takupkaqtittivaktukhat tukhirautinut kiudjutainik titiraniglu naunaipkutanik Katimayiralaanit Maligaliurvingmit;
- Kavamatkut pitquyauhimaguyuttauq taimaa takupkaqtittiyukhat naunaipkutanik ahiniglu titiqqanik ukiuq nunngutaanik tamaat. Hapkua naunaipkutit naunaipkutaavut kavamatkut hulihimayainut kitunikiaq havagvingnit; imaalu
- Taapkua Ilikkuuqtut Titiraqtit Maligaliurvingmit taamnalu Kiinauyanik Qauyihaqti Kanatami naunaiqhivaktut ukiuq tamaat Maligaliurvingmut.

Angiqhimaqatigiikhutik Kavamait Nunavunmi

Atauhiinnarmik naunaipkutaittuq taapkuninnga “angiqhimaqatigiiktunik kavamanik” Nunavunmi. Naunaitpuq, amihuuyut ilitquhiit Nunavunmi aallannganianik naunaitkutauyut ahinit ataniqtuqtauyunit Kanatami ihuaqutaublutiglu havauhiinut maligaliuqtit taimaa ihumaliurnikkut, talvanngat havauhinik titiraqhimayunik maligarnik maligakhaliuqhimayuniglu.

Ilangi naunaitqiyavaktut aallannganianik Nunavunmi aniqhimaqatigiikhutik kavamaliqivaktut titiraqhimavut ataani:

- MLA-nguyut niruaqtauvaktut ilikkuuqhutik, ilaunngiblutiktauq maligaliqiyit katimayiinut ihumagiyaqaqtunik;
- Taapkua Ministauyut niruaqtukhauyut ihumagiyaayunit Maligaliurvigyuamit, taapkuattaq MLA-nguyut niruanginnarialgit ihumaigut kamahuktailibluni taniqtauniarumilu ihumahimaittumik. Kihimi, taniqtuikaffukpaktut MLA-nguyunik tamatkiumablutik talvuuna Maligaliuqtit Ihumaliuqtiinik;
- Taapkua MLA-nguyut amihuutqiyainik ikhivautalgit Maligaliurvingmi. Ahiagut taapkua atauttikkut maligaliuqtiinuhuat Kanatami maligaliurviinit, “kavamanut

ikayuqtiittut” niruanginnarialgit ihumagiyainut pitquilluaqhimagumik Maligaliuqtilluanit;

- Ahiaguttauq taapkua Kanatami maligaliurviinit kihimi talvani NWT-mi, taamna Hivuliqti Maligaliuqtillu Ministauyut tikkuuqtauvaktut Maligaliuqtinit Maligaliurvingmit tamatkiumablutik. Taamna Hivuliqti tikkuuqtuunginnarialik kitunikiaq Ministauqublugit, Tuglianiglu Hivuliqtip. Taapkua Hivuliqti Ministauyullu aulapkaivaktut maligaliurvingmik pitquyaublutik Maligaliurvingmit;
- Havagvikhaita Qitqannguraangat Hivuliqtit Havauhiit Ihivriuqtauvaktut Maligaliurvingnit huli aulayuittut Hivulliqaamit, Aippanit Pingahuanillu Maligaliurvik aulatillugu;
- Katimagaangamik tamatkiumablutik Maligaliuqtit ihuaqtauvaktuq tamangnut 19-nguyut MLA-nguyut unipkaanginnarialgit – kamahukhimaittumik naatkutigiikhutiglu – ihumagiyainik. Taapkua Nunavunmi maligakhaita kiinauyaniglu atuqtakhanut uqautauyukhat angmaumablutik inungnut talvani Maligaliurvingmi, Tamatkiumablutik Maligaliuqtit kihimi ihuatqiyauvaktuq talvuuna ihuinaaqtauyut unipkaariyaublutik ihuaqhaqtaunahuaqpaktut inirumayaitalu iniqtauvakhutik. Tamatkiumablutiglu Maligaliuqtit katimagaangamik ihuaqtauvaktuq unipkaaqhugit havaakhaita Maligaliurvingmi, ihivriuhugillu havaakhait niruarvikhailu munariblugit. Talvani Maligaliuqti niruarvikhanik tainginnarialgit ihumamigut, imaa Nunavunmi unipkaangulraaqpaktuq Tamatkiumablutik Katimagaangamik angiqhimagiigumablutik;
- Atauttikkut angiqhimaqatigiinngitkალაუqhutik aniguqtittivaktut Piquyanik ahiniglu talvani Maligaliurvingmi, kihimi taimaa iniqhiliqpaktut. MLA-nguyut niruayuittut akihaqtuqhutik kavamatkut havaakhainik akihaqtuinnaqhutik. Atauttikkut angiqhimagiikpaktut Maligaliuqtit tuhaqtittigumagumik uqauhiinik, takupkaqtittigaangamiglu Ministat Uqauhiinik Katimayiralaanut ihumaliuqtakhait, atuqtittivallianahuaqhutiglu Piquyanik havauhiit maligaliurniq atuqhugit kayumitqiyauvangmata ahiagut ihuaqhainahuaraangamik;
- Taapkua MLA-nguyut Ministauyunik maliguattiaqtiyuktut Apiqhuinikkut, Maligaliuqhutik taimaa maligaliurvingni ihuatqiyauvaktuq havauhiinut naunaitpaktut atauttikkut maligaliuqtunit. Uqaqtimut uqparikhaqtailivaktut, taimaa. Naunaittukhaqtauq taimaa Maligaliurvik angmaumavaktuq 400 ubluit aviktuqtaungmat April 1-mi, 1999-mi, Uqaqtimik Maligaliurvingmit taiyuqaqhimanngittuq Maligaliuqtiqatiminik ahivaqtittiblugu Katimavianit ihuinaarnahugiblugu ihuinaatqiktumiglu Maligaliurviup maligakhaliuqhimagiyainik;

- Taapkua Ilikkuuqtut Titiraqtit Maligaliurvingmi pitquyauhimayut tikkuqaqtauqublugit Maligaliurvingmut atauhiublutik, tikkuqaqtauhimaittumik Maligaliuqtilluanit hivuliqtimilluuniit kavamatkunnit ilikkut; imaalu
- Katimayiralaat Maligaliurvingmut akhuunginnarialgit ihumamingnik kavamanut ahianit maligaliurvik Kanatami. Imaatut, taapkua Katimayiralaat ihivriuhivaktut kavamatkut nanminiqaarnikkut havaakhainik ukiuq tamaat, atuqtauniarahugiyauyut angiyunullu atuqtauniarahugiyauyut iniqtinngit takupkaqtinnagillu Maligaliurvingmut. Imaatut taapkua Maligaliuqtiinait aallanguqtiriinnarialgit kiinauyanut atuqtakhait aullaqtittiyakhainiglu iniqtautinnagit. Katimayiralaat ihivriuhiiinnarialgit maligaliuqtakhanik nutaanguqtirlugit maligakhat takupkaqtitaunngit Maligaliurvingmut Piquyanngurumik.